

STREEFBEEELD KLEIWEIDE 2020

Inhoudsopgave

Inleiding

1 Het proces	5
2 Opbrengst Wereld Café	5
3 Vertaling resultaten	7
4 Projecten	9
5 Bijlagen	12

Natuurbeheer doe je samen!

Colofon:

© Bestuur Collectief Súdwestkust:

Wigle Sinnema (vz)

Jetty de Vries (secr)

Age Flapper (pm)

Klaas Oevering

Beant Dijkstra

Foto's

Ilse Hooijmeijer

Jetty de Vries

Oktober 2020

Inleiding

Met de Regiodeal NIL willen Rijk en regio de transitie naar een meer natuurinclusieve landbouw versnellen. Samen willen zij een schaa sprong maken, om zo in 2030 een sterke landbouw te realiseren die topvoedsel produceert, geworteld is in de samenleving en bijdraagt aan een rijke leefomgeving. Het doel van de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland is om met een gebiedsgerichte aanpak een structurele benadering voor natuurinclusieve landbouw te ontwikkelen, te toetsen en toepasbaar te maken op basis van ecologische en landbouwkundige kennis, en kennis over gebiedsparticipatie en verdienmodellen. In een gebiedsgerichte benadering experimenteert deze Deal met nieuwe werkwijzen, methoden en technieken. Er zijn verschillende gebieden in Noord Nederland geselecteerd.

Voor ieder gebied wordt, via een gebiedsproces, een stip aan de horizon gezet met bijbehorende streefwaarden.

De te beantwoorden vragen zijn:

- Welke rol en verantwoordelijkheid heeft de procesdeelnemer (boer, burger, etc.) bij de realisatie van het gebiedsplan;
- Wat kunnen boeren, terreinbeheerders en andere grondgebruikers doen;
- Wat is de bijdrage van overheden en welke rol vervullen burgers en bedrijven;
- Wat kunnen de keten- en kennisinstellingen betekenen?

In het gebiedsproces worden innovatieve ideeën verzameld en ondersteund in de realisatie. Er wordt aangesloten bij de ideeën en initiatieven die al lopen en deze worden verrijkt met (aanvullende) kennis, innovatie en hulpmiddelen.

Binnen de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland werken vele partijen in acht gebieden samen aan een landbouw die in balans is met de omgeving. Dit zijn agrariërs, inwoners, landbouw- en natuurorganisaties, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. De provincies Groningen, Fryslân en Drenthe en het Rijk ondersteunen hen bij deze transitie.

De gezamenlijke ambitie is om een duurzame, natuurinclusieve landbouw te realiseren. Landbouw die grondgebonden en circulair is, bijdraagt aan het herstel van de biodiversiteit, maatschappelijk draagvlak heeft én economisch rendeert. We doen dit vanuit het besef dat een transitie noodzakelijk is om de sector op de lange termijn gezond, levensvatbaar, concurrerend en rendabel te laten zijn. Hiermee willen we Noord-Nederland als koploper voor een duurzaam platteland op de kaart zetten. Dit pakken wij via een integrale en (provinciegrensoverschrijdende) gebiedsgerichte aanpak op.

Elke regio is uniek en heeft behoefte aan een eigen aanpak en afweging bij het aanpakken van de eigen opgave. De gekozen gebieden zijn Schiermonnikoog, Noordelijke kleischil, Oldambt, Westerwolde, Veenkoloniën, Drents Plateau, Friese veenweide en Friese kleiweide. De acht gebieden verschillen onderling sterk van elkaar, maar binnen elk gebied is juist een sterke samenhang van gebiedskenmerken, zoals grondsoort, landschap, sociale samenhang en watersysteem. De verschillende krachten en uitdagingen die specifiek zijn voor een regio vormen de basis voor een regionale opgave om de brede welvaart, leefbaarheid en economische kracht te bevorderen.

Stap 1

De eerste stap is om het Kwaliteitsbeeld Noord-Nederland te vertalen naar het eigen gebied. Met grondgebruikers en andere betrokkenen wordt een gezamenlijk Streefbeeld opgesteld: waar willen we in 2030 per gebied staan? Welke doelen zijn daarvoor nodig? Dit gedeelde beeld is geen blauwdruk, maar geeft steun bij de in te zetten acties, zodat in 2030 natuurinclusief boeren de gangbare praktijk is.

Stap 2

De tweede stap is het Streefbeeld vertalen naar een Natuurinclusief Actieplan per gebied. Het Actieplan is gevuld met onder meer:

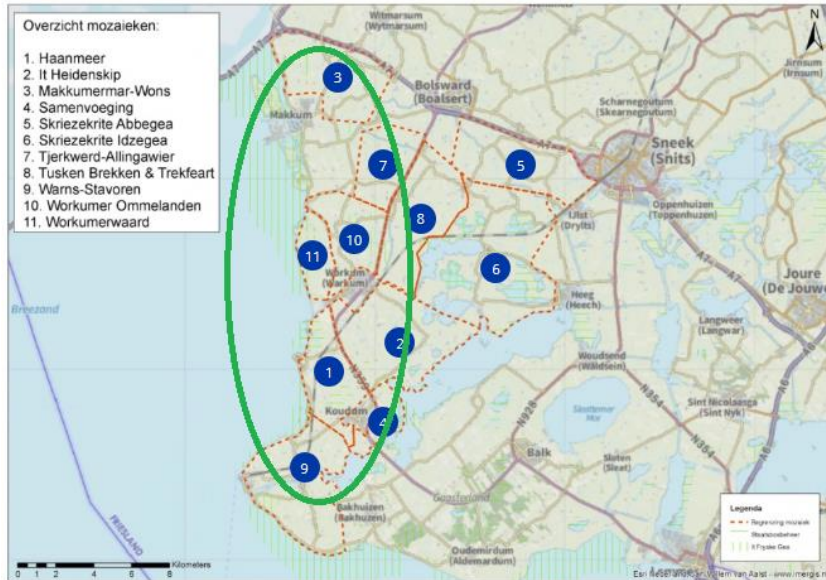
- Opzetten van nieuwe samenwerking
- Ontwerpen van nieuwe landbouw- en natuurbeheersystemen
- Experimenten met nieuwe werkwijzen
- Ontwikkelen en delen van kennis

Stap 3

De derde stap is het streefbeeld concreet maken in een aantal projecten en actieplannen.

1 | Het proces

Collectief Súdwestkust is door de provincie bij name van Wim van Gorkum benaderd om een streefbeeld natuur inclusieve landbouw op te stellen. Het bestuur heeft de handschoen opgepakt omdat zij vond dat een dergelijk project binnen de doelstellingen van het Collectief valt.

Als gebiedsbegrenzing is gekozen voor de IJsselmeerkust strook van Makkum tot Stavoren.

Na twee voorbereidende vergaderingen zijn de taken verdeeld en is het proces als volgt:

1. Het collectief benadert een groep burgers, van diverse pluimage, die op persoonlijke titel deelnemen aan een “brainstormavond”. (Bijlage 1 | Uitnodigingsbrief).
2. Volgens de methode Wereld Café wordt een streefbeeld, inclusief samenvattende tekening, bepaald. De avond wordt geleid door Jaap Jepma en Jan Teun Visser.
3. Na analyse van de resultaten door Jepma/Visser en Collectief SWK wordt een actielijst opgesteld.
4. Uiteindelijk worden de streefbeelden van de vier deelgebieden van het Kleiweide gebied op 2 november 2020 gepresenteerd aan gedeputeerde Fokkinga.

2 | Opbrengst Wereld Café

Tijdens de avond Wereld Café in de Klameare te Workum werd de deelnemersgroep verdeeld over 4 tafels met als thema's:

1. Schone lucht en bodem
2. Rijk Cultuur Landschap
3. Verbonden met de omgeving
4. Diverse agrarische sector

In drie ronden kiezen de deelnemers telkens een andere tafel. Op het tafelkleed worden de conclusies van de discussie opgeschreven.

Ronde 1: Wat zie je?

Ronde 2: Hoe gaan we dat (uit Ronde1) bereiken?

Ronde 3: Met welke acties?

De “vangst” werd per tafel plenair gedeeld en later uitgewerkt in een samenvatting, zowel schriftelijk als in tekening.

Op 23 september heeft het bestuur van Collectief SWK samen met de heren Jepma/Visser en Wim van Gorkum de vangst geanalyseerd en zijn we gekomen tot onderstaande samenvatting van de vier tafels:

Na analyse bleven onderstaande kernwoorden (met aanvulling) over:

1. Openheid van het landschap
 - a. Geen dozen
 - b. Oppassen met alternatieve energiebronnen
 - c. Gebiedseigene houden
2. Op weidevogels toegesneden inrichting (weidevogelbiotoop)
3. Ruimte voor Water
4. Meer aandacht voor Bodem
5. Agrarisch onderwijs
 - a. Lerende Landbouw
 - b. Gericht op alternatieve verdienmodellen
 - c. Breder perspectief
6. Bewuste Consument
 - a. Basisschool kinderen betrekken
 - b. Keuken (smaakbeleving)
 - c. Kopen in regio
 - d. Dorpssupermarkt
7. Landschap
 - a. Anders kijken
 - b. Lânskip
 - c. Relatie boerderij/omgeving
8. Hergebruik (Circulair)
 - a. Voedsel
 - b. Groenafval
 - c. Boerderijen
9. Bouwteam: een club deskundigen die gezamenlijk aan een project/traject werkt
10. Experimenteerruimte: meer ruimte vanuit de overheidsregelgeving om te experimenteren met nieuwe initiatieven.

3 | Vertaling resultaten

- De punten 1 t/m 4 zijn breed gedragen items voor de toekomst van het gebied. Het gebied moet, meer nog dan nu ingericht worden als weidevogelbiotoop: open landschap, ruimte voor water en met aandacht voor de bodem ten behoeve van (gebiedseigen) biodiversiteit. De Weidevogelbiotoop is dermate belangrijk dat alle projecten, in welke vorm dan ook, moeten bijdragen aan verbetering c.q. bewustwording van deze waarden van het gebied.
- De punten 9 en 10 kunnen dienstbaar zijn aan de acties. Collectief Súdwestkust heeft ervaring met Fûgelweb, een groep mensen die vanuit diverse disciplines die actiegerichte afspraken maken gericht op het verbeteren van de Weidevogelbiotoop. Dit is een voorbeeld voor hoe een bouwteam zou kunnen opereren. Voor sommige acties is het van belang dat overheden meewerken om innovaties die niet geheel binnen bestaande regelgeving vallen, toch toe te staan. Via het reguliere landbouwoverleg heeft Gemeente Súdwest-Fryslân aangegeven meermaals aangegeven om hieraan te willen meewerken.

Open landschap met ruimte voor water

- De punten 5 t/m 8 zouden moeten leiden tot concrete acties cq projecten.

Agrarisch Onderwijs

Onderwijs en cursussen gericht op boeren, opvolgers en andere werkers in de landbouw zodat de praktijkmensen van elkaar en van deskundigen kunnen leren op welke manier de landbouw zich kan door ontwikkelen richting natuurinclusief. Het Nordwin college zou als onderwijsinstelling kunnen starten met een leerprogramma natuurinclusieve landbouw gericht op Weidevogelbiotoop. Collectief Sudwestkust kan door zijn ledenstructuur nog meer actie ondernemen op het gebied van kennisuitwisseling en -vergaren door boeren.

“Bewuste Consument” en “Landschap”

De burger gedraagt zich zeer bewust als het gaat om vraagstukken als natuur, biodiversiteit, toekomst landbouw enz. Dit conflicteert soms met het gedrag als consument. (Basis-) onderwijstrajecten en cursusprojecten gericht op de inwoners van het gebied die burgers en boeren dichterbij elkaar brengen

“Keuken” gaat het over herkomst en smaak.

“De basisschool naar buiten” over het landschap, weidevogels en de rol van de boeren.

“Wat koop ik” over bewustwording van producten.

“Kijk om je heen” over bewustwording van het landschap.

De Stichting “Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân” zou vanuit haar bezoekerscentrum Mar & Klif, in samenwerking met onderwijs een trekkende rol kunnen vervullen.

“Hergebruik van Voedsel, Groenafval en Boerderijen” en aan de andere kant *“Landschap”* zijn onderwerpen die op het snijvlak zitten van de Gemeente en de Landbouw. Landbouw kan samen met Gemeente kijken welke projecten hierin mogelijk zijn. Bijvoorbeeld: aangepast bembereiding, project Boerenerven, hergebruik Boerderijen ten behoeve van een mooier landschap.

Workshops en veldexcursies voor beheerders en gebiedscoördinatoren

4 | Projecten

Kijkend naar het gebied zit in onderstaande tabel een vertaling naar concrete projecten en mogelijk partners voor uitvoering.

*Boven alles ligt voor dit gebied het kader van de
weidevogelbiotoop.
Alle in te dienen projecten moeten hieraan
direct of indirect een bijdrage leveren.*

SPEERPUNTEN	PROJECTEN	PARTNERS
<i>***** Weidevogelbiotoop ****</i>	<i>***** Hele kolom *****</i>	<i>***** Hele kolom ****</i>
Bewustwording Consument	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op avontuur bij de boer 2. Weidevogelweek 3. (Her)opzetten Vogelwachten 4. Koken met Reitse 5. Boer in Beeld 	Mar en Klif Onderwijsinstellingen IVN-Noord
Circulair Landschap	<ol style="list-style-type: none"> 6. Boom voor Boom 7. Beter Bermbeheer 8. Landschapsacademie 9. Herbestemming Boerderij 10. Compostering 11. Fûgelweb SWK plus 	IepenWacht Gemeente Landschapsbeheer Wetterskip
Educatie Agrarische Sector	<ol style="list-style-type: none"> 12. Bodemcursus 13. Landscapscursus voor boeren 14. Regionale workshops boeren, leden, gebiedscoördinatoren 15. Cursus Gebiedscoördinatoren 16. Jonge Boeren Vooruit 	Nordwin Living Lab Van Hall

Korte toelichting per project

Ad 1. Op avontuur bij de boer

Basisschool kinderen laten kennismaken met de boeren. Speciaal gericht op boeren die met weidevogels en natuurinclusieve landbouw bezig zijn. Dit in combinatie met een leskist voor de scholen (Mar & Klif)

Ad 2. Weidevogelweek (jaarlijks in meivakantie)

Een themawEEK vanuit Mar & Klif, met allerlei activiteiten met het thema weidevogels.

Deze themawEEK is zowel voor de jeugd als voor de volwassenen.

Voorbeeld activiteiten: veldbezoeken, korte cursus vogelen, open dag op de boerderij, informatie in bezoekerscentrum Mar & Klif, streekproducten, kookworkshops op de boerderij ect.

Ad 3. (Her)opzetten Vogelwachten

Daar waar de lokale vogelwachten minder actief zijn of slapend, nieuw leven in blazen. Samenwerken met de jeugd, starten met workshops voor de jeugd, of leuke doe-middagen en vandaar uit proberen de lokale vogelwachten weer actief te krijgen. Vogelwachten meer koppelen aan de leden van het Collectief. Meer betrokkenheid.

Ad 4. Koken met Reitse

Bewustwording van voedsel: koken op de boerderij, samenwerken met de lokale horeca, kaasboerderijen, schapenkaas, tuinbouwers, akkerbouwers, streekproducten ect.

Ad 5. Boer in Beeld

Korte filmpjes die uitleg geven over agrarisch natuurbeheer en agrarische begrippen. De boer vertelt...

Ad 6. Boom voor Boom

Bomen inventariseren welke in het kader van de weidevogelbiotoop geroid zouden moeten worden en op welke plek een vervangende boom geplant kan worden. Na inventarisatie starten met uitvoering.

Ad 7. Beter Bermbeheer

Samen met gemeente en boeren werken aan een plan om te komen tot een bermbeheer dat biodivers is en past in het landschap

Ad 8. Landschapsacademie

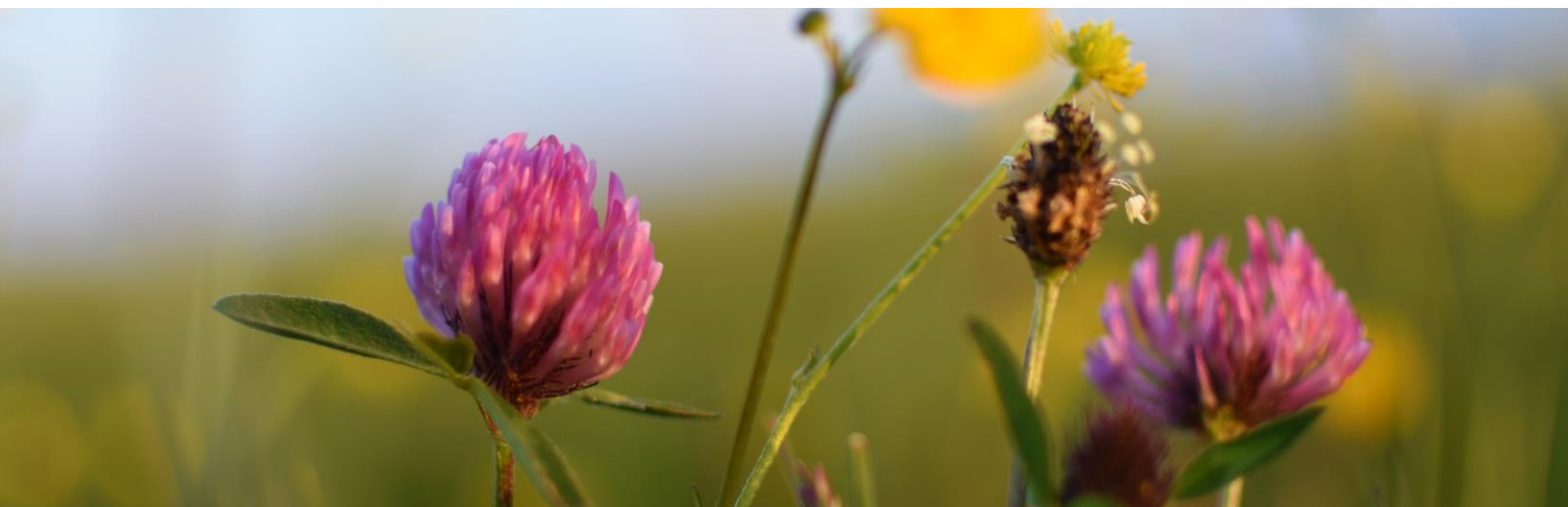
Wat doen boeren aan het landschap en wat kun je als consument zelf aan het landschap doen. (Mar & Klif)

Ad 9. Herbestemming Boerderijen

Passende nieuwe functie voor boerderijen die hun landbouwfunctie verliezen

Ad 10. Compostering

Bokashi is een grondstof voor gezondere grond. Groenafval van burgers gebruiken voor Bokashi

Kruidenrijke bermen

Ad 11. Fûgelweb SWK plus

Het Fûgelweb dekkend maken voor ons hele gebied.

De plus staat voor het inhuren van een adviseur die per gebied advies kan geven, om het gebied robuuster te maken (hoe richt je dat in) en die tussen de gebieden verbindingen kan leggen bijvoorbeeld door bepaalde stroken met kruidenrijke bermen of andere oplossingen.

Of thema water, bodem ect.

Ad 12. Bodemcursus

Een gezonde bodem is belangrijk. Naar een betere bodem, van denken naar doen!

Bodemleven als basis voor duurzame landbouw in Zuidwest Fryslân.

Ad 13. Landschapscursus voor boeren

Wat is de impact van boeren op het landschap. Welke aanpassingen zouden het (cultuur) landschap kunnen versterken.

Ad 14. Regionale workshops voor boeren (leden) en betreffende gebiedscoördinator

Kennis en informatie delen in een bepaald gebied, streven naar robuuste gebieden, op welke wijze het beheer onderling op elkaar af te stemmen. Inhuur van een ecologische adviseur.

Ad 15. Cursus gebiedscoördinatoren

Opleiden van nieuwe gebiedscoördinatoren. Tevens een gelegenheid voor bestaande gebiedscoördinatoren om hun deskundigheid te verhogen.

Ad 16. Jonge Boeren Vooruit

Gekoppeld aan het voorbeeldproject Pijpkaneel, groep jonge boeren mee laten kijken en denken, omdenken, hoe kan het anders, nieuwe inverdienmodellen. Project iets breder trekken dan alleen Pieter van de Valk.

Werken aan een waardvol landschap!

Nawoord

“Core business” van Collectief Súdwestkust is het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer. Ons relatiernetwerk en kennis maakt ons steeds meer deelnemer aan projecten. Zo ook dit project “Natuurinclusieve Landbouw”. Het was voor ons bestuur een bijzonder en leerzaam traject om tot een streefbeeld en bijbehorende projecten te komen. We hopen dat dit “stuk” bij zal dragen aan de uitvoering tot concrete projecten in ons mooie gebied.

Het bestuur Collectief Súdwestkust - oktober 2020

5 | Bijlagen

Bijlage 1 | Uitnodigingsbrief

Workum, 31 augustus 2020

Betreft: Streefbeeld kleiweide

Beste mensen,

Jullie kennen de Greidhoeke en de Friese Súdwestkust ongetwijfeld allemaal als een geweldig mooi gebied. De weidsheid, oude slenken, de Slachtedyk, prachtige dorpen en uitgestrekte 'greiden'. En weidevogels! Want hoewel die onder druk staan komen ze lokaal nog in hoge dichtheden voor. Wat zouden we met elkaar kunnen doen om dit prachtige gebied voor de toekomst minstens zo mooi en goed te houden als het nu is? Of misschien wel beter maken?

Heel veel initiatiefnemers zijn met activiteiten bezig die bijdragen aan Natuurinclusieve landbouw, het versterken van de biodiversiteit, nieuwe vormen van natuur en recreatie en het behoud van een levendige mienskip in veerkrachtige dorpen. De noordelijke *Regiodelale Natuurinclusieve Landbouw* versterkt in de komende jaren de kansen voor zulke initiatieven.

Om de kansen die er zijn volop te benutten willen we graag met jullie in gesprek over een 'streefbeeld' voor onze prachtige omgeving. Daarom nodigen we jullie graag uit voor een actieve werkbijeenkomst op:

Datum:	Dinsdag 15 september 2020
Locatie:	Klameare, Merk 1 in Workum.
Tijden:	Van 19.30 uur tot 22.00 uur. (inloop vanaf 19.15 uur)

Tijdens de avond ontwerpen we met elkaar een streefbeeld voor de toekomst van onze omgeving. We pakken vier thema's bij de kop:

1. Schone lucht, water en bodem
2. Rijk cultuurlandschap
3. Verbondenheid met de omgeving
4. Diverse agrarische sector

Er is een sneltekenaar tijdens de avond aanwezig om de ideeën die we met elkaar bedenken te visualiseren. Met jullie deskundige en betrokken inbreng verwachten een mooi resultaat. Ongetwijfeld is dat na één avond niet helemaal af, maar we hebben dan vast een mooie bouwsteen.

We nodigen heel gericht personen uit om een divers gezelschap te verzamelen. Er kunnen maximaal 25 deelnemers meedoen. Wij vinden het geweldig als jullie komen. Mocht je verhinderd zijn geef dan even een berichtje, dan kunnen we mogelijk nog iemand anders een stoel geven.

Natuurlijk is de bijeenkomst een 'corona-editie' en zorgen we er voor dat we de regels voor gezondheid in acht nemen.

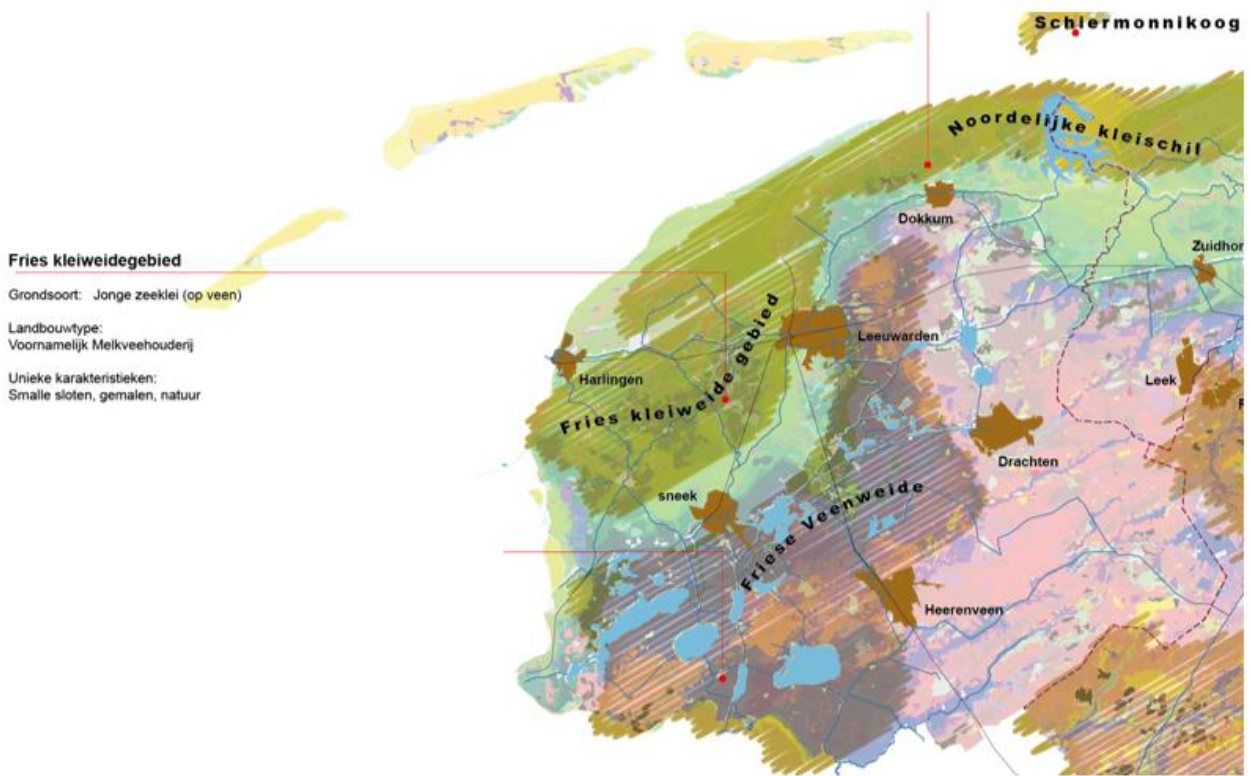
Hartelijke groet!

Collectief Súdwestkust,
Wigle Sinnema (voorzitter)

Bijlage 2 | Deelnemerslijst Wereld Café

Regiodeal NIL Streefbeeld Kleiweide		De Klameare te Workum, 15 september 2020	
Lijst aanwezigen op persoonlijke titel			
	naam	sector	woonplaats
1	Douwe Politiek	Landbouw	Makkum
2	Jolmer der vries	Landbouw	Heidenskip
3	Geartsje Postma	Landbouw	Arkum
4	Jelle Attema	Landbouw	Ferwoude
5	Pieter van de Valk	Landbouw	Ferwoude
6	Iris Nutman	Toerisme	Elahuizen
7	Eddie Huisman	Toerisme	Koudum
8	Els van de laan	Landschap	Sneek
9	Pieter Stellingwerf	Landschap	Hielpen
10	Titus Hettinga	Duurzaamheid (coop)	Bolsward
11	Yvonne Sieswerda	Dorpsbelangen	Pingjum
12	Eric Visser	Dorpsbelangen	Harlingen
13	Jos Hooijmeijer	Weidevogels	Koudum
14	Germ van der Burg	Natuur (TBO)	Nijland
15	Pieter Sjoerdsma	Natuur (TBO)	Burgum
16	Jeroen Ludema	Onderwijs en educatie	Koudum
17	Sicco Rypma	Politiek	Blauwhuis
18	Arnold Walinga	ondernemersvereniging	Makkum
19	Jetze Genee	provincie Fryslân, ANLb	Makkum
20	Jelle Feenstra	redacteur agrarisch	Tjerkwerd
21	Johan Zijlstra	WSF, landouw en natuur	Exmorra
22	Kees de Vries	gemeente SWF	
23	Wim van Gorkum	provincie Fryslân	
24	Wigle Sinnema	bestuurslid SWK	Sneek
25	Jetty de Vries	bestuurslid SWK	Workum
26	Klaas Oevering	bestuurslid SWK	Idzegea
27	Beant Dijkstra	bestuurslid SWK	Skarl
28	Age Flapper	bestuurslid SWK	Koudum
29	Jaap Jepma	extern begeleider	
30	Jan-Teun Visser	extern begeleider	

Bijlage 3 | Kaart Kleiweide gebied

Overzicht Fries Kleiweide gebied en deelgebied Súdwestkust

Bijlage 4 | Tekening opbrengst Wereld Café

